

Mercè Durfort en família

Xavier Bellés ens va demanar si podíem parlar de la Mercè i del seu entorn familiar, com a persones més properes a ella. Al llarg d'aquest escrit intervindrem jo mateixa, l'Eva, la seva fillola, tant en nom propi com de la meva mare, Josefina Español Cabeza; el meu marit, Albert Mallorquí, que la va gaudir els últims catorze anys de la seva vida, i Toni Mallorquí, fill de l'Albert, per a qui la Mercè era com una tieta ja que la va conèixer des dels quatre anys.

S'ha parlat molt de la vàlua professional de Mercè Durfort i de tots els èxits assolits com a científica en la investigació al voltant de la biologia cel·lular. Jo, Eva Ribes, com a fillola seva i una de les persones més properes a ella, pel que fa al vessant més personal, vaig tenir la immensa sort de gaudir-la des que vaig néixer. Perquè, per a mi, no ha estat mai la Mercè sinó «la padrineta».

La relació d'amor incondicional recíproc amb la meva família va començar molts anys abans del meu naixement, ja que la padrineta i la meva mare, Josefina Español, es feren inseparables des que es varen conèixer a mitjans dels anys cinquanta, quan començaren els estudis secundaris a l'Institut Maragall de Barcelona. Totes dues van estudiar juntes i es van llicenciar en ciències biològiques a la Universitat de Barcelona (UB), fet que ja demostra que eren unes avançades en l'àmbit acadèmic, ateses les circumstàncies de la dona en aquella època.

Les dues famílies varen tenir una relació molt estreta, la qual cosa va propiciar diferents viatges. En un d'aquests viatges, aprofitant que la família del pare de la Mercè era de França i tenia una casa a Canes, la meva mare va conviure amb ells durant un mes i va tenir l'ocasió de relacionar-se amb l'elit de la zona. Ja us podeu imaginar que l'experiència de les dues jovenetes barcelonines va ser xocant i inoblidable. L'any següent, les dues amigues i les seves mares van fer un viatge organitzat pel Col·legi Oficial de Biòlegs (COB). Durant vint dies varen recórrer en autocar Itàlia, on van conèixer ciutats com Venècia, Verona, Milà, Florència,

Siena, Roma i Nàpols. A la Ciutat del Vaticà, la Mercè va ser escollida per ser rebuda en audiència i en representació del COB pel sant pare Joan XXIII.

En una de les moltes excursions que varen fer els meus pares amb la Mercè, el meu avi, Francesc Español, que era espeleòleg, els va dur a un avenc a prop de València. Ell, dos amics més espeleòlegs i la intrèpida de la Mercè van baixar amb una corda fins al fons de l'avenc. En el moment de sortir-ne, els tres experts van poder pujar sense dificultats degut a la seva experiència, però ella no podia. La solució va ser lligar la corda a un arbre i, entre el meu pare, Jordi Ribes, el meu avi i els dos amics, la varen pujar a pes fins que va treure el cap per la superfície de l'avenc. No tinc cap dubte que si al cap de poc es trobessin un altre avenc, ella tornaria a baixar-hi. Era tan intel·ligent com tossuda.

La Mercè i la seva mare varen tenir casa a Tiana i a Sant Quirze Safaja (Mas Badó), on la meua família anava a passar-hi molts caps de setmana. Ella ens tornava les visites a la nostra casa de Valldoreix. Quan jo era petita, no es va perdre mai el dia del meu aniversari a Valldoreix, i jo, encantada, perquè sempre queia algun regal impressionant. Tot i que a mesura que es feien grans la mare i la Mercè potser no es veien tan sovint, no van deixar mai de trucar-se per posar-se al dia, sobretot arran de la mort de la mare de la Mercè, l'any 2009, període en què les trucades van passar a ser diàries, al migdia i a la nit. Igualment, després de la mort del meu pare, Jordi Ribes, l'any 2016, la Mercè li va tornar a la mare el suport que havia rebut, sense faltar mai a les dues cites diàries fins al final dels seus dies. L'única crítica que ens manifestava la Mercè és que la meua mare tenia la «sana» virtut de trucar-li sempre quan feien els telenotícies de TV3, cosa que feia que hagués de parar una orel·la a l'auricular i l'altra escoltant la televisió, ja que ella seguia aquests programes diàriament.

Al llarg de la meua infantesa va ser present a les festes familiars, tant per Nadal, en qualsevol dels meus aniversaris com, sobretot, per Pasqua, quan em regalava el palmó (la palma no em va agradar mai) i una supermona amb molts pollets. Sempre recordaré que em deia «la meua papallona». Tampoc no oblidaré mai les revetlles de Sant Joan a la gran terrassa del seu àtic del carrer de Mejía Lequerica, on llançàvem i enceníem un munt de petards, volcans i coets. Pocs dels que llegiu aquest text us la podeu imaginar portant-me a coll, pujant als arbres amb mi o saltant sobre el llit fins que les molles del matalàs van dir prou, davant l'esperable indignació de la meua mare i millor amiga seva.

La Mercè era amant dels animals. Durant els anys de la seva adolescència, quan es varen conèixer amb la mare, va tenir canaris i un gat blanc i negre (en Patufet), i, més endavant, també va adoptar la Perla, una gosseta. Jo aquests dos peluts no els vaig conèixer, però sí, totes les gosses d'atura que van venir després. La primera, la Datxa, i després un seguit de Boires (sí, a totes els varen posar el mateix nom ella i la seva mare). L'última gosseta que els va fer companyia va ser la Cesette o Petita, una schnauzer de color gris.

La coneguda generositat de la Mercè i la seva devoció per mi, filla única i que l'he tingut sempre com una segona mare, feia que em regalés diferents tipus d'animals, com ara conills, pollets, tortugues i, fins i tot, un eriçó, ja que la meva passió han estat sempre els animals. Els meus pares no sempre rebien de bon grat aquesta mena de regals, però a mi em feien la nena més feliç del món. La meva passió pels animals i per la natura en general, abans comentada, va fer que em decidís a cursar la carrera de biologia. En els meus anys d'estudi, la Mercè em va aconsellar i ajudar i al mateix temps em va fer de mentora, elogiant-me o criticant-me segons tocava. Em vaig especialitzar en zoologia i botànica i, tot i que la meva tesi va tractar sobre insectes i les seves relacions amb el medi que els envoltava, mai no vaig deixar de rebre el seu suport. Un dels seus millors regals va ser dir-me que a la Facultat de Biologia, a la colònia de gats de la qual ella sempre va tenir cura, hi havia una gata que havia gatinat i ajudar-me a agafar la cria més petita i desvalguda de totes. El meu Esquitx va viure disset anys gràcies al fet que ella me'l va ensenyar i del qual em vaig enamorar a l'instant.

Jo, Albert Mallorquí, vaig conèixer la Mercè el 2008, quan vaig començar la meva relació amb l'Eva, a casa els meus sogres. El fet que fossin tres i no dos els sogres, ja em va deixar clar des del primer moment que aquella dona alta com un sant Pau, i amb un nivell cultural molt per sobre del que jo havia conegut en gent de la seva edat, seria una persona important per a mi i el meu fill Toni si la relació amb l'Eva tirava endavant. Sempre he pensat que les «mares» de filles úniques en general són especialment exigents amb les parelles de la seva nena. No em fa vergonya dir que em va intimidar més ella que els pares de l'Eva, i no sabia si jo podria estar a l'alçada de la seva fillola. Poques quedades em van caldre per notar l'escalfor cap a mi d'una dona extraordinària i, pràcticament des del principi, em vaig sentir com si m'hagués apadrinat. De fet, crec que la frase més bonica que m'han dit mai me la va regalar ella en dir-me: «L'Eva, quan és amb tu només riu, i només riu quan és amb tu». La primera part de la frase me la vaig prendre de forma literal, la segona em dona un mèrit exagerat.

El meu fill Toni va conèixer la Mercè quan tenia quatre anys i, com que sempre ha viscut amb nosaltres, l'ha tingut com una tieta a qui s'ha estimat en tot moment amb bogeria, un sentiment que ha estat mutu. Amb els anys, en Toni, deixant de banda el vessant personal, ha anat valorant el que significava la doctora Mercè Durfort en l'àmbit científic. Sempre recordaré quan va venir cridant d'alegria i amb admiració dient «La padrineta surt a la Viquipèdia!», com si estigués parlant d'un dels superherois de les pel·lícules que aleshores ens havíem d'empassar.

Els darrers anys de la seva vida vam instaurar com a tradició que, cada cop que anàvem tots tres al Camp Nou (no ens perdem ni un sol partit del Barça quan juga a casa), pujàvem al seu pis de Mejía Lequerica i ens obsequiava amb galetes

i refrescos diversos, fos quina fos l'hora del partit. Han passat quasi tres anys del seu traspàs i no hi ha partit del Barça en el qual no pensi en ella ni dia en què no trobi a faltar les nostres converses per WhatsApp o per telèfon, que es produïen de forma diària. També em fa feliç pensar en la relació que va mantenir amb els meus pares, vuit anys més grans que ella, els quals sempre va tractar com a família. Així, va ser present a les seves noces d'or, el desembre del 2012, a les quals només hi havia tretze convidats. Aquell mateix any, però al mes de juliol, l'Eva i jo ens havíem casat i la padrineta, evidentment, era a la taula dels pares dels nuvis.

Per a mi, la Mercè era d'aquelles persones que sempre estan pendents de tot i de tothom. Detallista com ningú, tenia una manera especial de fer sentir bé els altres, fos amb una paraula amable, un gest discret o un petit detall inesperat. Sempre recordava les dates importants, els gustos de cadascú i, fins i tot, les petites coses que a la resta ens passaven per alt. Però, si hi havia alguna cosa que definia la Mercè, era la seva entrega a la família. Per a ella, els seus eren el més important, i no dubtava a fer tot el que calgués per cuidar-los i veure'ls feliços. Ja fos organitzant trobades familiars, preocupant-se perquè tothom estigués bé o simplement escoltant amb paciència, la seva presència era sempre un punt de suport. Amb la seva manera de ser, aconseguia que els qui l'envoltàvem ens sentíssim estimats i valorats. Molt sovint, quedàvem per dinar al restaurant de l'Aparthotel Atenea. Era com una mena de costum que havíem agafat amb la Mercè, l'Eva i el meu pare, i ens agradava perquè s'hi menjava bé, el tracte era proper i hi havia un ambient tranquil i agradable. Moltes vegades ni tan sols calia mirar la carta, perquè cadascú ja tenia decidits els seus plats preferits. Entre converses, bromes i debats apassionats, el temps passava volant. Aquell lloc, per a nosaltres, no era només un restaurant, era un dels nostres espais de trobada, on compartíem estones de rialles i moments familiars que mai no oblidarem.

Amb la meva padrina —torno a ser l'Eva—, a més de la biologia, compartíem moltes altres inquietuds. A les dues ens agradaven molt l'art i la pintura. Per aquest motiu, l'agost del 2016 vam agafar l'AVE a les set del matí per fer una escapada a Madrid i admirar l'exposició que feien al Museu del Prado de Hieronymus Bosch, el Bosch, pel seu cinquè centenari. Vam aprofitar bé el dia i vam visitar també el Museu Thyssen-Bornemisza; vam tornar a Barcelona el mateix dia, però ben de nit.

Després de l'Esquix, l'any 2016 l'Albert i jo vam adoptar d'una protectora de la Garriga un gatet negre que vam anomenar Hubi. Només tenia cinc setmanes i el vam haver d'alimentar amb biberó. Ella se'n va enamorar de seguida. El seu amor des del primer dia per l'Hubi va fer que es quedés a casa nostra per cuidar-lo durant un viatge que vam fer a Amsterdam, que ja teníem planificat abans de l'adopció. Des d'aquell dia vam crear el grup de WhatsApp «Cuidem l'Hubi», que ha estat el nostre lloc per parlar de les confidències diàries i que encara avui no hem pogut esborrar.

Arran de la pandèmia de la COVID-19, la nostra família va deixar l'Eixample de Barcelona i ens vam traslladar a Valldoreix. En principi, l'estada havia de ser temporal, mentre durés el confinament, però al final vam decidir quedar-nos-hi a viure d'una manera definitiva. Tot i que potser no ens vèiem tant amb la Mercè, les trucades eren diàries i, evidentment, mai no va faltar el seu whatsapp de «bon dia» ni el de «bona nit».

Com he esmentat abans, a mi —l'Albert— em va acollir com a fillol des del principi de la meua relació amb l'Eva (2008). És per això que la seva pèrdua em va doldre tant com si l'hagués conegut de tota la vida i no només els darrers catorze anys. Com bé sabreu, va continuar al peu del canó, un cop jubilada emèrita, i només una operació de pròtesi de genoll va poder aturar la seva rutina d'anar cada dia a la Facultat de Biologia a les set del matí, de dilluns a diumenge. El miracle fou que hi pogués anar coixa i tot, ja que feia anys que li feia mal el genoll.

No vam poder anar a veure la Mercè durant la seva convalescència, perquè va coincidir amb el confinament per la COVID-19, però ens seguíem trucant cada dia. Allò que sempre em deia a mi de «paciència» (ja fa molts anys que estic malalt) li costava aplicar-s'ho a si mateixa, acostumada com estava a no parar quieta i a estar pendent de tot i de tothom.

Per una infecció, la varen traslladar del centre sociosanitari (on s'estava recuperant de l'operació) a la Clínica del Pilar, per fer-li, en principi, les cures necessàries. L'atzar, i que l'Eva aquell dia tingués molta feina, varen fer que, per una vegada, la visités jo tot sol en comptes dels dos (o tres, quan venia el nostre fill). Estàvem xerrant tranquil·lament a l'habitació esperant que el metge ens digués com estava de la infecció i rondinava perquè volia marxar ja. La patxada emocional va ser descomunal quan el metge, amb una falta de tacte i d'empatia absoluta, ens va deixar anar una frase que m'ha quedat gravada al cap: «como usted es una mujer de ciencia, no me andaré con rodeos. Le hemos detectado un cáncer muy agresivo. El diagnóstico es muy grave». I va marxar quedant-se tan ample. Ella no va plorar, ho va encaixar amb serenitat (malgrat les circumstàncies) i jo vaig fer el cor fort perquè no em podia desfer davant d'ella si la mateixa implicada no ho feia. Però em va costar. I molt. Com després em va costar, en arribar a casa, haver de donar la terrible i inesperada notícia a l'Eva que la seva padrina s'estava morint i que el procés seria ràpid.

Els dos mesos següents varen ser un continu de visites mèdiques que no tenien gaire sentit per a ella (ni per a nosaltres), ja que la malaltia s'havia escampat per tot arreu. Són els únics records dolents que tenim de la Mercè. El seu final. La resta de moments compartits no ens els traurà mai ningú i per això serem sempre afortunats.

EVA RIBES, ALBERT MALLORQUÍ I TONI MALLORQUÍ
Entorn familiar de Mercè Durfort